

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

การศึกษาชีวิตและการทำงานของแรงงานต่างด้าวภาคประมงและต่อเนื่องประมงในประเทศไทย¹
The Study of Lives and Working of Migrant Worker in The Fisheries Industry and The
Continuation of Marine Fisheries of Thailand²

คริษฐา อ่อนแก้ว³

Email karitthao@gmail.com

สถาบันเสริมศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

การศึกษาชีวิตและการทำงานของแรงงานต่างด้าวภาคประมงและต่อเนื่องประมงในประเทศไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ในการทำงานของแรงงานต่างด้าวในภาคประมงและต่อเนื่องประมงในประเทศไทยตามหลักการและสิทธิขั้นพื้นฐานในการทำงานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีสังเกต สัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มแรงงานต่างด้าวภาคประมงและต่อเนื่องประมง พื้นที่ใช้ทำการศึกษา 5 จังหวัด ได้แก่ สมุทรสาคร สุราษฎร์ธานี สมุทรปราการ ชลบุรี และสงขลา จำนวน 50 คน ผลการศึกษา พบว่า แรงงานต่างด้าวภาคประมงและต่อเนื่องประมงมีสภาพความเป็นอยู่และการทำงานที่ดีขึ้นสามารถทำงานในประเทศไทยอย่างถูกกฎหมาย ได้รับค่าตอบแทนที่ครบและตรงเวลามีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีความปลอดภัยมากขึ้น มีการดูแลสุขภาพที่ดีขึ้นจากเดิม ได้รับการคุ้มครองดูแลตามกฎหมายกำหนดรวมถึงการเป็นอิสระในการเดินทางหรือติดต่อสื่อสารกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจกับกฎหมายที่ให้การคุ้มครองดูแลและการรับสิทธิเท่าเทียมกับคนไทย โดยมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่และการทำงานที่ดีขึ้นมากกว่าเดิม ในขณะเดียวกันพบว่า กลุ่มตัวอย่างบางส่วนมีที่พักอาศัยอยู่ที่ไม่ถูกสุขลักษณะที่พึงประสงค์ ขาดความตระหนักในการดูแลสุขภาพของตนเอง รวมถึงขาดความระมัดระวังการดูแลป้องกันอันตรายของตนเองในระหว่างการทำงาน

คำสำคัญ: ชีวิตและการทำงาน แรงงานต่างด้าว แรงงานต่างด้าวภาคประมงและต่อเนื่องประมง

Abstract

The purpose of “The Study of Lives and Working of Migrant Worker in The Fisheries Industry and The Continuation of Marine Fisheries of Thailand” was to study lives and working conditions of migrant workers in fishing and related industries in Thailand based on International Labour Organization’s (ILO) Fundamental Principles and Rights at Work. This

¹บทความเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “เรื่องการศึกษาคุณภาพชีวิตและการทำงานของแรงงานข้ามชาติในอุตสาหกรรมประมงและต่อเนื่องในประเทศไทย”

² This article is part of a research project in title “The Study of Quality of Life and Work of Migrant Worker in The Fisheries Industry and The Continuation of Marine Fisheries of Thailand”

³ นักวิจัยประจำสถาบันเสริมศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ 10200

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

qualitative research applied observation and in-depth interview with migrant workers in fishing and related industries. The study area covered five provinces: SamutSakhon, Surat Thani, SamutPrakan, Chon Buri and Songkhla. The sample group consisted of 50 cases.

The results revealed that migrant workers in fishing and related industries had better lives and working conditions. They worked in Thailand legally and received wages fully and timely. Living was safer and better healthcare. They were protected by applicable laws and had freedom for travelling and communication with others. The sample group were satisfied with laws that they were legally protected entitled to have right equal with Thais as they had better lives and working conditions. However, some had to live in unhygienic dormitory, lack of healthcare awareness and protect themselves from work harm.

Keywords: Lives and Working, Migrant Workers, Migrant Worker in The Fisheries Industry and The Continuation of Marine Fisheries of Thailand

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคของการสื่อสารคมนาคมที่มีความสะดวกสบายมิได้มีอุปสรรคในการเดินทางระหว่างกันของคนในยุคปัจจุบัน รวมถึงสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นปัจจัยหลักสำคัญในการเกิดการเคลื่อนย้ายของแรงงานในทุกภูมิภาคเพื่อการแสวงหางานที่มีค่าตอบแทนที่ดีกว่าเดิม ประเทศไทยพึ่งพาแรงงานข้ามชาติทำงานอาชีพพื้นฐาน (Elementary Occupations) อยู่มากระตือรือร้นหนึ่งประมาณร้อยละ 6 ของคนทำงานทั้งประเทศ ส่วนใหญ่ทำงานที่ใช้แรงและทำงานบ้าน (Domestic Workers) ถือเป็น “แรงงานฐานรากสนับสนุนกิจกรรมเศรษฐกิจ” และกระจุกตัวในภาคอุตสาหกรรมเป็นสำคัญสะท้อนถึงระดับการใช้เทคโนโลยีการผลิตในภาพรวมที่ยังอยู่ในระดับไม่สูงนักประกอบกับแรงงานไทยเองก็เลือกงานและไม่ต้องการทำงานหนัก (เสาวณี จันทะพงษ์ เพรงเพรา สิงหพงษ์ และกานต์ชนิด เลิศเพียรธรรม, 2561) โดยเฉพาะในภาคส่วนของแรงงานประมงและต่อเนื่องประมงทะเลที่คนไทยไม่นิยมทำงานส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานจึงต้องให้แรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานแทน โดยส่วนใหญ่แรงงานที่เข้ามาทำงานจะเป็นแรงงานจากราชอาณาจักรกัมพูชา และสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา นำมาสู่ปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ปัญหาการล่องลอย ถูกบังคับ การถูกกดขี่ขณะทำงานในเรือประมง การทำงานที่ไม่มีเวลาทำงานที่แน่นอน ค่าจ้างไม่ได้มาตรฐาน ไม่มีสวัสดิการ ดังนั้นแรงงานในส่วนนี้จึงเกิดการค้ำมนุษย์ได้ง่ายกว่ากลุ่มอื่น ๆ (วัลภา ทับสุวรรณ, 2559)

เมื่อเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2557 สำนักงานเพื่อติดตามการต่อสู้กับการค้ำมนุษย์ แห่งกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา (U.S. State Department’s Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons) ได้เผยแพร่รายงานสถานการณ์การค้ำมนุษย์ (Trafficking in Persons Report-TIP) ประจำปี พ.ศ. 2557 และพบว่าประเทศไทยเป็น 1 ใน 4 ของประเทศที่ถูกลดระดับความพยายามตอบสนองต่อการค้ำมนุษย์ไปอยู่ในกลุ่มที่ 3 หรือ Tier 3 ซึ่งนับเป็นลำดับขั้นต่ำสุด ทั้งนี้ รัฐบาลภายใต้การนำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้พยายามเร่งแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์อย่างจริงจังและต่อเนื่อง (สำนักวิชาการ สำนักงาน

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2562) ประเทศไทยได้รับใบเหลืองจากสหภาพยุโรป เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2558 หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้ออกคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 10/2558 ให้อำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดผ่านทางศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย หรือ ศปมผ. โดยมุ่งเน้นไปที่การควบคุมเรือประมง การจัดทำรายงาน และระบบติดตามเรือประมง (VMS) (คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ, 2558) โดยให้เรือประมงที่มีขนาดตั้งแต่ 30 ตันกรอส ขึ้นไป ติดตั้งระบบติดตามเพื่อระบุตำแหน่งของเรือให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และเป็นไปตามหลักการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรทางทะเล รวมถึงเป็นการป้องกันปราบปรามผู้กระทำความผิด ควบคุมไม่ให้มีการประมงผิดกฎหมาย และสนับสนุนการแก้ไขปัญหาการทำประมง IUU Fishing (บริษัท เอ. แอนด์ มารีน (ไทย) จำกัด, 2559) ในส่วนของประเด็นเรื่องของการค้ามนุษย์ที่เป็นข้อกังวลหลักของ TIP Report ของสหรัฐอเมริกาด้วยนั้น ประเทศไทยได้ทำแผนการปฏิบัติการแห่งชาติที่ เน้นการตรวจสอบ ควบคุม ติดตาม เฝ้าระวัง (MCS) กองเรือประมงของไทย กองเรือประมงประเทศที่ 3 และการบังคับใช้กฎหมายมาตรการใหม่ๆ ที่กำหนดมาอย่างเคร่งครัด ทำให้ในท้ายที่สุดสหภาพยุโรป ปลดใบเหลืองไทยออกเมื่อวันที่ 8 มกราคม 2562 (ศูนย์อำนวยการเพื่ออุตสาหกรรมอาหาร, 2562)

ดังนั้นทั่วโลกจึงให้ความสนใจมากขึ้น ในการที่จะยุติการใช้แรงงานบังคับในอุตสาหกรรมประมงและอาหารทะเล โดยมีประเทศไทยกลายเป็นจุดสนใจที่สำคัญ การให้ความสนใจดังกล่าวผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลายประการในช่วงสามปีที่ผ่านมา ในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นต่างๆ เช่น กฎหมายที่เข้มงวดขึ้นที่รวมการให้ความคุ้มครองแรงงานจากการถูกบังคับใช้แรงงาน การบังคับใช้กฎหมายแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นการจัดตั้งสหภาพและการคุ้มครองสิทธิแรงงาน และการผลักดันแนวปฏิบัติด้านแรงงานที่ดีบนเรือประมงไทยและในโรงงานแปรรูปอาหารทะเลไทย โดยมีพัฒนาการที่วัดผลได้ (องค์การแรงงานระหว่างประเทศ, 2561) ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ในการทำงานของแรงงานต่างด้าวในภาคประมงทะเลและต่อเนืองประมงทะเลในประเทศไทย ภายใต้กรอบสิทธิของแรงงานข้ามชาติระหว่างการทำงานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศกำหนดมาตรการพื้นฐาน คือ แรงงานข้ามชาติควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมพลเมืองของประเทศที่ทำงานอยู่ ประกอบด้วย ค่าตอบแทน ข้อกำหนดและสภาพในการทำงาน สุขภาพและความปลอดภัย โอกาสในการทำงานและเสรีภาพในการเปลี่ยนงาน ความมั่นคงในการทำงาน ความก้าวหน้าในการทำงาน โอกาสในการทำงานอื่นและการฝึกอาชีพ การประกันสังคม ที่พักอาศัย เสรีภาพในการเดินทาง และเอชไอวี / เอดส์ (องค์การแรงงานระหว่างประเทศ, 2550) บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณภาพชีวิตและการทำงานของแรงงานข้ามชาติในอุตสาหกรรมประมงและต่อเนืองในประเทศไทย ของสถาบันเสริมศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ โดยมีช่วงระยะเวลาในการดำเนินการศึกษาตั้งแต่เดือน มกราคม-ธันวาคม 2561

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ในการทำงานของแรงงานต่างด้าวภาคประมงและต่อเนืองประมงในประเทศไทย ตามหลักการและสิทธิขั้นพื้นฐานในการทำงานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO)

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาแรงงานต่างด้าวที่ทำงานอยู่ในอุตสาหกรรมประมงโดยแบ่งเป็นในภาคประมงและต่อเรือประมงในประเทศไทย ในพื้นที่ที่ทำการศึกษาคือ 5 พื้นที่ คือ จังหวัดสมุทรสาครสุราษฎร์ธานี สมุทรปราการ สงขลา และชลบุรี ซึ่งเป็นแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ตามพ.ร.บ.การทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2551 ในมาตรา 9 ในประเภทพิสูจน์สัญชาติเดิม และประเภทนำเข้า (MOU) ซึ่งอยู่ในประเทศไทยมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 เดือน ทั้งเพศชายและหญิง อายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี สามารถสื่อเป็นภาษาไทยได้ และยินดีจะให้ข้อมูลโดยใช้เวลาในการดำเนินการศึกษาตั้งแต่เดือนมกราคม-ธันวาคม 2561

วิธีการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ออกแบบเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก(In-Depth Interview) กับกลุ่มตัวอย่าง คือแรงงานต่างด้าวภาคประมงและต่อเรือประมงในประเทศไทย เพื่อศึกษาสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ในการทำงานของแรงงานต่างด้าวในภาคประมงและต่อเรือประมงตามหลักการและสิทธิขั้นพื้นฐานในการทำงานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO)โดยสัมภาษณ์แรงงานในภาคประมง จำนวน 21 คน และในภาคต่อเรือประมง จำนวน 29 คน ใน 5 พื้นที่ และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างหรือการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามเกณฑ์ของผู้วิจัยแบบเฉพาะเจาะจง โดยอาศัยเทคนิคสโนว์บอล (Snow ball technique)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

แรงงานต่างด้าว ที่ทำงานอยู่ในภาคประมงและต่อเรือประมงในประเทศไทย ในพื้นที่ที่ทำการศึกษาคือ 5 พื้นที่ โดยยึดตามพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลซึ่งมีแรงงานต่างด้าวอยู่มากที่สุด เรียงตามลำดับที่ 1 – 5 ตามสถิติของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน ปี พ.ศ. 2560 ได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรปราการ สุราษฎร์ธานี สงขลา และชลบุรี ซึ่งเป็นแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ตามพ.ร.บ.การทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2551 ในมาตรา 9 ในประเภทพิสูจน์สัญชาติเดิม และประเภทนำเข้า (MOU) ซึ่งอยู่ในประเทศไทยมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 เดือน ทั้งเพศชายและหญิง อายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี และยินดีจะให้ข้อมูล รวมทั้งสิ้น 50 คน (ตามกฎหมายแรงงาน ระบุห้ามเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงาน) (กระทรวงแรงงาน,2560) ดังนั้นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมายจึงเริ่มต้นอายุตั้งแต่ 18 ปี การวิจัยนี้จึงระบุแรงงานต่างด้าวที่คัดเลือกเป็นตัวอย่างที่อายุตั้งแต่ 18 ปี เป็นต้นไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดกับกลุ่มตัวอย่าง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกระทำโดยนักวิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทีละคน โดยใช้คำถามสัมภาษณ์ที่เตรียมไว้เป็นลักษณะแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง มีการบันทึกเทปเสียงการสัมภาษณ์ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าวนั้น คัดเลือกเฉพาะคนที่สามารถสื่อสารและเข้าใจภาษาไทยได้

การวิเคราะห์ผลการวิจัย

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ดูความซ้ำ จัดหมวดหมู่คำตอบ จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

ผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาชีวิตและการทำงานของแรงงานต่างด้าวภาคประมงและต่อเนื่อง ประมงในประเทศไทยการศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยลงเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างของแรงงานต่างด้าวที่ทำงานอยู่ในภาคการประมงและต่อเนื่องประมงในประเทศไทย โดยมีพื้นที่ ทำการศึกษาจำนวน 5 พื้นที่ คือ สมุทรสาคร สุราษฎร์ธานี สมุทรปราการ ชลบุรี และสงขลา การลงพื้นที่ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มแรงงานต่างด้าว พบว่า มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 50 คน แบ่งเป็นกลุ่ม ตัวอย่างในภาคประมง จำนวน 21 คน และเป็นกลุ่มตัวอย่างในภาคต่อเนื่องประมง 29 คน เพื่อเป็นสะท้อน ถึงผลการศึกษาสภาพชีวิตความเป็นอยู่และทำงานของแรงงานต่างด้าวในภาคประมงและต่อเนื่องประมง ผู้วิจัยจึงสรุปผลการศึกษากลุ่มแรงงานต่างด้าวในภาคประมงและต่อเนื่องประมง แบ่งเป็นรายด้าน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน พบว่า แรงงานต่างด้าวในภาคประมงและต่อเนื่องประมง มีข้อมูลพื้นฐาน ดังนี้ แรงงานต่างด้าวที่ส่วนใหญ่สัญชาติเป็นชาวเมียนมา กัมพูชา และลาว พบเพียง 1 คน โดยแรงงานต่าง ด้าวเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ซึ่งแรงงานต่างด้าวในภาคประมงพบแต่เพศชายที่เข้าไปทำงานประมงบน เรือ ไม่พบว่ามีแรงงานต่างด้าวเพศหญิง โดยเพศหญิงจะทำงานอยู่ในภาคต่อเนื่องประมงทำงานที่แพปลาและ บริษัทหัตถกรรมแปรรูปอาหารทะเล เป็นแรงงานต่างด้าวที่มีอายุระหว่าง 21-53 ปี ไม่พบแรงงานที่มีอายุ ต่ำกว่า 18 ปี การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นระดับที่สามารถอ่านออกเขียนได้ใน ภาษาอังกฤษของประเทศต้นทางตนเอง นับถือศาสนา พุทธและอิสลาม ระยะเวลาในการเข้าทำงานในประเทศไทย โดยเฉลี่ยมีระยะเวลาประมาณ 8-9 ปีขึ้นไป สาเหตุหลักในการเข้ามาทำงานในประเทศไทยของแรงงานต่าง ด้าว เนื่องจากประเทศไทยมีช่องทางในการทำงานที่หลากหลายและมีค่าตอบแทนที่ดีกว่าในประเทศต้นทาง ของตนเอง จากการสัมภาษณ์การเข้ามาทำงานของแรงงานต่างด้าวในช่วงแรกจะเข้ามาแบบผิดกฎหมายโดย การลักลอบนำเข้ามาทำงาน ถูกหลอก การถูกค้ำมนุษย์ และผ่านนายหน้า ซึ่งมีการจ่ายเงินให้กับนายหน้าที่ เป็นคนประเทศของตนเอง ค่าใช้จ่ายในการเดินทางขึ้นอยู่กับราคารถราคาระหว่างแรงงานต่างด้าวและ นายหน้าเป็นค่าใช้จ่ายที่แรงงานต่างด้าวต้องจ่ายให้กับนายหน้า 4,000–20,000 บาท แต่ปัจจุบันรัฐบาลมีการ เปิดช่องทางให้แรงงานที่หลบหนีเข้ามาได้ทำบัตร และใบอนุญาตให้ถูกต้องตามกฎหมาย ส่งผลให้แรงงานต่าง ด้าวเหล่านี้กลายเป็นแรงงานที่ถูกกฎหมาย ซึ่งในปัจจุบันกลุ่มตัวอย่างในทั้งสองภาคส่วนนี้เป็นแรงงานต่างด้าว ที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยสามารถแบ่งประเภทและสภาพในการทำงานเป็น 2 ประเภท คือ กลุ่มแรงงาน ต่างด้าวสัญชาติ เมียนมา ลาว และกัมพูชา ที่ได้รับการพิสูจน์สัญชาติ ซึ่งเป็นแรงงานที่หลบหนีเข้าเมืองที่ ได้รับการจดทะเบียนผ่อนผันให้อาศัยอยู่และทำงานในประเทศไทย และได้รับการพิสูจน์สัญชาติกับทางการ ประเทศต้นทาง กลุ่มแรงงานต่างด้าวสัญชาติ เมียนมา ลาว และกัมพูชา รายใหม่ที่น่าเข้ามาทำงานอย่าง ถูกต้องตามกฎหมายตามบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านการจ้างแรงงานระหว่างรัฐ (MOU)

ส่วนที่ 2 ค่าตอบแทน ของแรงงานต่างด้าวในภาคประมงทะเลและต่อเนื่องประมง พบว่า ค่าตอบแทนของแรงงานทั้งสองกลุ่มนี้มีรายได้ไม่แตกต่างกันมาก โดยแรงงานต่างด้าวภาคประมงมีรายได้เฉลี่ย รายเดือนอยู่ที่ประมาณ 11,000 บาท การรับเงินผ่านบัญชีธนาคารทั้งหมด ในขณะที่แรงงานต่างด้าวต่อเนื่อง ประมง มีรายได้เฉลี่ยตามค่าจ้างขั้นต่ำของแต่ละพื้นที่ มีการรับเงินทั้งแบบเป็นเงินสดและการจ่ายบัญชี ธนาคาร นอกจากนี้ยังมีรายได้พิเศษทั้งจากการทำงานล่วงเวลาหรือการรับทำงานพิเศษเพิ่มเติมในวันหยุด ซึ่ง แรงงานต่างด้าวภาคประมงจะได้รับส่วนแบ่งเป็นเปอร์เซ็นต์จากสัตว์น้ำที่จับได้จากการทำประมงในทะเล

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

ในขณะที่แรงงานภาคต่อเนื่องประมงมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 10,000 บาท มีการรับเงินทั้งแบบเป็นเงินสด และการจ่ายบัญชีธนาคาร โดยการรับเงินมีทั้งรายสัปดาห์และรายเดือน จะได้รับเงินค่าล่วงเวลาพิเศษในการทำงานเป็นรายชั่วโมง จำนวนชั่วโมงละ 60 บาท

ส่วนที่ 3 ข้อกำหนดและสภาพในการทำงาน ภาพรวมข้อกำหนดและสภาพในการทำงานของแรงงานต่างด้าวภาคประมงและต่อเนื่องประมง ได้รับการคุ้มครองการดูแลที่ไม่แตกต่างจากแรงงานไทยตามกรอบที่กฎหมายคุ้มครองแรงงานกำหนด พบว่า แรงงานต่างด้าวทั้งสองภาคส่วนนี้เป็นแรงงานต่างด้าวที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย โดยสามารถแบ่งประเภทและสถานภาพในการทำงานเป็น 2 ประเภท คือ กลุ่มแรงงานต่างด้าวสัญชาติ เมียนมา ลาว และกัมพูชา ที่ได้รับการพิสูจน์สัญชาติ ซึ่งเป็นแรงงานที่หลบหนีเข้าเมืองที่ได้รับการจดทะเบียนผ่อนผันให้อาศัยอยู่และทำงานในประเทศไทย และได้รับการพิสูจน์สัญชาติกับทางการประเทศต้นทางกลุ่มแรงงานต่างด้าวสัญชาติ เมียนมา ลาว และกัมพูชา รายใหม่ที่น่าเข้ามาทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมายตามบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านการจ้างแรงงานระหว่างรัฐ (MOU) แรงงานในภาคประมงจะมีเวลาวันทำงาน เวลาในการทำงาน เวลาพัก วันหยุด อาจไม่แน่นอนจะต้องขึ้นอยู่กับสภาพอากาศหรือจำนวนสัตว์น้ำที่มีอยู่ในทะเลแต่อยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายที่คุ้มครองแรงงาน รวมถึงการกำหนดระยะเวลาในการออกเรือประมงของกรมประมงในวันหยุดของแรงงานต่างด้าวการเรียนรู้และฝึกฝนการทำงานของแรงงานต่างด้าวประมง จะเป็นการเรียนรู้ผ่านจาก ใต้ เรือ หรือหัวหน้าคนงาน ที่มีประสบการณ์การทำงานในเรือเป็นคนถ่ายทอดและทดลองทำควบคู่กันไป ในขณะที่แรงงานต่างด้าวในภาคต่อเนื่องประมง จะมีวันทำงาน เวลาทำงาน เวลาพักวันหยุดและวันลาที่แน่นอนชัดเจนมากกว่าแรงงานต่างด้าวในภาคประมง

ส่วนที่ 4 สุขภาพและความปลอดภัย พบว่า สุขภาพอนามัยของแรงงานต่างด้าวทั้งในภาคประมงและต่อเนื่องประมง พบว่า แรงงานทั้งสองกลุ่มมีการได้รับสิทธิในการตรวจสุขภาพ โดยแรงงานต่างด้าวในภาคประมงจะได้รับสิทธิในการตรวจสุขภาพในช่วงที่ไปลงทะเบียนทำบัตรให้ถูกต้องตามกฎหมาย แรงงานต่างด้าวในภาคต่อเนื่องประมงก็ได้รับการตรวจสุขภาพเช่นเดียวแรงงานในภาคประมง แต่แรงงานต่างด้าวในภาคต่อเนื่องประมงในส่วนของบริษัทจะได้รับสิทธิในการตรวจสุขภาพประจำปี ตามสวัสดิการที่ได้รับจากบริษัท นอกจากนี้พบว่า แรงงานต่างด้าวในภาคประมงและต่อเนื่องประมงไม่มีการโดนบังคับตรวจโรคเอดส์ จะมีเพียง 7 อย่างที่มีการบังคับตรวจ คือ โรคเรื้อน วัณโรคในระยะอันตราย โรคซิฟิลิส ในระยะที่ 3 โรคพิษสุราเรื้อรัง โรคติดยาเสพติด โรคเท้าช้าง และการตั้งครรภ์ (เฉพาะผู้หญิง) และหลังเข้าทำงานได้รับความคุ้มครองในการรักษาพยาบาล โดยแรงงานในภาคประมงมีบัตรประกันสุขภาพและแรงงานในภาคต่อเนื่องประมงมีสุขภาพที่แข็งแรงและไม่มีโรคประจำตัว โดยมีบัตรประกันสุขภาพและบัตรประกันสังคมครบทุกคนเมื่อมีอาการเจ็บป่วย ไม่สบาย นายจ้างหรือบริษัท โรงงาน มีการให้บริการดูแลเรื่องการเดินทางไปเข้ารับการรักษาสามารถติดต่อได้ตลอด 24 ชั่วโมง และแรงงานในภาคต่อเนื่องประมงจะมีความพิเศษกว่ากลุ่มอื่นเนื่องจากมีสิทธิได้รับการตรวจสุขภาพทุกปี ตามนโยบายและสวัสดิการของบริษัท ข้อค้นพบของแรงงานในภาคประมงยังความน่ากังวลและห่วงใยของกลุ่มตัวอย่างในภาคประมง คือ ด้านของสุขลักษณะ การขับถ่ายของกลุ่มตัวอย่างในภาคประมง ซึ่งเป็นการใช้ห้องส้วมแบบไม่บ่อกักเก็บของเสียก่อนปล่อยลงสู่ทะเล เมื่อมีการขับถ่ายจะลงสู่ทะเลหรือแม่น้ำที่ส่งผลให้เกิดโรคติดต่อและโรคระบาดได้ในบริเวณใกล้เคียง ในขณะที่การดูแลความปลอดภัยทั้งในด้านของการทำงาน จากกฎหมายหรือข้อบังคับต่างๆที่ออกมาเพื่อดูแลคุ้มครอง

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

แรงงานภาคประมง ในขณะที่แรงงานต่างด้าวภาคต่อเนื่องประมงมีการดูแลรักษาความปลอดภัยตามมาตรฐานโรงงานที่ต้องมีการดูแลจัดการ

ส่วนที่ 5 โอกาสในการทำงานและเสรีภาพในการเปลี่ยนงาน ภาพรวมโอกาสในการทำงานและเสรีภาพในการเปลี่ยนงานของแรงงานต่างด้าวในภาคประมงและภาคต่อเนื่องประมง พบว่า ในปัจจุบันแรงงานต่างด้าวมีโอกาสสามารถเปลี่ยนนายจ้างหรือเปลี่ยนงานได้พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2560 มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการรวมประมาณ 1,000 บาท ซึ่งจะต้องเสียค่าธรรมเนียมการดำเนินการในการยื่นคำขอ 100 บาท และค่าธรรมเนียมการเปลี่ยนนายจ้าง 900 บาท ค่าใช้จ่ายส่วนนี้นายจ้างใหม่ที่รับแรงงานต่างด้าวเข้าไปทำงาน นอกจากนี้ในปัจจุบันกฎหมายในประเทศไทยมีการเปิดโอกาสให้แรงงานต่างด้าวได้มีโอกาสในการทำงานและการให้บริการที่ไม่มีความแตกต่างกับพลเมือง นอกจากนี้หน่วยงานหรือองค์กรในภาคประชาสังคมที่ให้การสนับสนุน ให้การความรู้กับแรงงานต่างด้าวเพิ่มมากขึ้น ในบางพื้นที่มีศูนย์ฯ ที่ให้คำแนะนำให้ความเข้ากับสิทธิต่างๆของแรงงานเพิ่มมากขึ้น แต่ยังคงไม่ครอบคลุมและเพียงพอสำหรับแรงงานต่างด้าวในภาคประมงและต่อเนื่องประมงทั้งหมด

ส่วนที่ 6 ความมั่นคงและความก้าวหน้าในการทำงาน แรงงานต่างด้าวภาคประมงและต่อเนื่องประมง ได้รับความปฏิบัติที่มีความเท่าเทียมกับแรงงานชาวไทยทุกอย่าง มีกฎหมายที่คุ้มครองดูแลแรงงานไม่แตกต่างกับแรงงานชาวไทย โดยแรงงานต่างด้าวภาคประมงและภาคต่อเนื่องประมงที่ทำงานในบริษัท ถือว่าเป็นกลุ่มมีความมั่นคงในอาชีพการทำงานเพราะมีสัญญาการจ้างงานที่เป็นลักษณะอักษรชัดเจน แต่ในกลุ่มแรงงานประมงต่อเนื่องในแพปลาไม่มีการทำสัญญาจ้างให้กับแรงงานด้านความก้าวหน้าในการทำงานของแรงงานต่างด้าวในภาคประมงและต่อเนื่องประมง พบว่า แรงงานต่างด้าวในภาคประมงมีการเลื่อนขั้นหรือมีความก้าวหน้าในการทำงานตามประสบการณ์การทำงานและความสามารถของตัวเอง จากผลการสัมภาษณ์ พบว่า หากนายจ้างให้โอกาสในการสนับสนุนแรงงานต่างด้าวโดยการส่งไปเข้าอบรม แรงงานได้รับใบประกาศในการเข้ามาทำงานในตำแหน่งได้ แรงงานจะมีค่าตอบแทนที่สูงมากขึ้นตามตำแหน่งที่รับผิดชอบ ในขณะที่แรงงานในภาคต่อเนื่องประมง ที่ทำงานในบริษัท พบว่า มีการเลื่อนตำแหน่ง ปรับหน้าที่ ตามความสามารถและประสบการณ์การทำงานของตัวเองเช่นกัน ค่าตอบแทนก็จะสูงขึ้นตามการตำแหน่งที่สูงขึ้น มีเพียงกลุ่มแรงงานต่างด้าวภาคต่อเนื่องประมงในกลุ่มที่ทำงานในแพปลา ที่ไม่มีความชัดเจนในการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง ใดๆ

ส่วนที่ 7 ที่พักอาศัยภาพรวมของแรงงานต่างด้าวในภาคประมงและต่อเนื่องประมง พบว่า ส่วนใหญ่แรงงานทั้งสองกลุ่มได้รับการดูแลจากนายจ้างและบริษัทในการดูแลและจัดบริการให้มีที่พักอาศัยโดยแรงงานต่างด้าวภาคประมงอาศัยอยู่ในเรือ หรืออาศัยตามห้องเช่าที่นายจ้างเป็นผู้จัดบริการให้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ในส่วนนี้ ซึ่งนายจ้างเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด แต่มีแรงงานบางส่วนจะเช่าบ้านพักหรือห้องอยู่ด้วยกันในครอบครัว ซึ่งจะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเอง เนื่องจากมีครอบครัวติดตามมาพักอาศัยอยู่ด้วย ในขณะที่กลุ่มแรงงานต่างด้าวในภาคต่อเนื่องประมง ส่วนใหญ่แรงงานต่างด้าวในภาคต่อเนื่องประมงจะอาศัยอยู่ตามห้องพักที่นายจ้างจัดบริการให้เป็นห้องเช่า หรือบ้านเช่า โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย แต่ก็มีแรงงานบางส่วนจะเช่าบ้านพักหรือห้องอยู่ด้วยกันในครอบครัว ซึ่งจะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเอง เนื่องจากมีครอบครัวติดตามมาพักอาศัยอยู่ด้วยเช่นเดียวกับภาคประมง

ส่วนที่ 8 การเข้าถึงกระบวนการทางกฎหมาย ภาพรวมด้านการเข้าถึงกระบวนการทางกฎหมาย แรงงานต่างด้าวในภาคประมงและภาคต่อเนื่องประมง พบว่า มีกฎหมายที่ให้การคุ้มครองดูแลแรงงานต่างด้าว โดยหน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้บังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองคุณภาพชีวิตการทำงานแล้ว กลุ่ม NGOs มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ด้านสิทธิแรงงานเป็นอย่างมาก ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวได้รับสิทธิและช่องทางการดูแลคุ้มครอง

ส่วนที่ 9 เสรีภาพในการเดินทาง ด้านการเดินทางและการติดต่อสื่อ พบว่า แรงงานต่างด้าวทั้งสองกลุ่มมีอิสระในการเดินทางและติดต่อสื่อสาร โดยแรงงานต่างด้าวทุกคนเป็นแรงงานที่เข้ามาทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย มีพาสปอร์ตเป็นของตัวเองและสามารถพกพาเดินทางไปไหนมาไหนได้อย่างสะดวกสบาย ทำให้สามารถเดินทางกลับไปเยี่ยมบ้านและครอบครัวที่ประเทศต้นทางก็สะดวกมากขึ้น รวมถึงการติดต่อสื่อสารโดยโทรศัพท์ที่สามารถใช้ติดต่อสื่อสารกันได้ทุกคน

สรุปและอภิปรายของการศึกษา

ผลจากการศึกษาและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าวในภาคประมงและภาคต่อเนื่องประมง พบว่า ภาพรวมการดำเนินการบริหารจัดการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวขององค์กรในประเทศไทยนั้น ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวในภาคประมงและภาคต่อเนื่องประมง ได้รับสิทธิประโยชน์จากการออกกฎหมายมาเพื่อคุ้มครองดูแลแรงงานต่างด้าวของประเทศไทย ตามกรอบสิทธิของแรงงานต่างด้าวระหว่างการทำงานขององค์กรแรงงานระหว่างประเทศกำหนดไม่แตกต่างกับแรงงานชาวไทย ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวทั้งในภาคประมงและต่อเนื่องประมงคุณภาพชีวิตและการทำงานที่ดีขึ้นจากเดิม โดยแรงงานต่างด้าวได้รับการดูแลและบริการจากหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกรมการจัดหางาน กรมสวัสดิการสังคมและคุ้มครองแรงงาน โรงพยาบาลต่าง ๆ ที่ให้บริการกับแรงงานต่างด้าว ข้อมูลจากสัมภาษณ์พบว่า ส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวนั้น มีการปฏิบัติต่อแรงงานต่างด้าวไม่แตกต่างกับแรงงานชาวไทย ทำให้แรงงานต่างด้าวเหล่านี้ที่เข้าไปใช้บริการรู้สึกถึงความเท่าเทียมไม่แตกต่างในการปฏิบัติงานต่างๆ ของเจ้าหน้าที่ และได้รับการดูแลแรงงานต่างด้าวรู้สึกถึงความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิตเพิ่มมากขึ้น

ในขณะที่แรงงานต่างด้าวในภาคประมงที่มีกฎหมายเฉพาะในการดูแลแรงงานกลุ่มนี้เป็นพิเศษ ซึ่งได้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 จนถึงปัจจุบัน ยิ่งส่งผลให้การดำเนินการบริหารจัดการดูแลแรงงานต่างด้าวทั้งในส่วนของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและนายจ้าง มีการดูแลคุณภาพชีวิตและการทำงานดีขึ้นตามลำดับ โดยหน่วยงานที่มีความคุ้นเคยและให้การดูแลแรงงานต่างด้าวในภาคประมงด้วยความใกล้ชิด คือ ศูนย์ควบคุมการแจ้งเข้า-ออกเรือประมง (PIPO) ทำหน้าที่ เป็นการบูรณาการหน่วยงาน 5 หน่วยงาน ได้แก่ กองทัพเรือ กรมเจ้าท่า กรมประมง กรมสวัสดิการสังคมและคุ้มครองแรงงาน และกรมการจัดหางาน ทำหน้าที่ตรวจสอบเรือเข้าออกตลอด 24 ชั่วโมง เป็นการตรวจสอบความถูกต้องในการทำงานประมงของนายจ้าง เช่น ขนาดเรือ ทะเบียนเรือ ใบอนุญาตประกอบกิจการประมงพาณิชย์ อุปกรณ์ที่อยู่ในเรือ (อุปกรณ์จับปลา อุปกรณ์ติดตามเรือ (VMS)) เอกสารของลูกเรือ (คุณสมบัติข้างประจำเรือ คนควบคุมเรือ บัตรประจำตัวพนักงานประจำเรือ และตรวจสอบ การสังเกตและสัมภาษณ์แรงงาน ในด้านการจ้างงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย อายุต้องไม่ต่ำกว่า 18 ปี มีสัญญาไม่โดนบังคับมาทำงาน ได้รับค่าแรงที่ถูกต้อง และตรวจสอบในเรือที่ดำเนินการประมง โดยตรวจสอบค่านวดความเพียงพอของอาหาร น้ำสำหรับการอุปโภค

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

และบริโภคนยา และซูชิฟ ที่ใช้ในเรือระหว่างที่ออกทำการประมง ในการทำงานของเจ้าหน้าที่ชุดตรวจ PIPO จะลงตรวจพร้อมกัน แต่ละหน่วยงานมีรายการที่จะต้องตรวจตามรายการที่กำหนด โดยมีทหารเรือ ทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลเจ้าหน้าที่ต่างๆ และบริหารจัดการศูนย์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย รวมถึงปฏิบัติตามที่กฎหมายให้อำนาจในการพิจารณาให้เรือเข้าออกในการทำการประมง นอกจากนี้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่า ในบางพื้นที่ที่ทำงานศึกษาวิจัยนั้น มีหน่วยอื่นๆ นอกเหนือจากทางภาครัฐ ที่เข้ามามีส่วนในการดูแลคุณภาพชีวิต ตามหลักสิทธิมนุษยชน ทำหน้าที่ให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิแรงงาน สิทธิประกันสังคม ข้าราชการกฎหมายเกี่ยวกับแรงงานที่จำเป็นต้องรู้ มีบทบาทสำคัญในการดูแลสุขภาพของแรงงาน รวมถึงการดูแลอภิบาลครอบครัวและการให้การศึกษาแก่บุตรหลานของแรงงานต่างด้าว ซึ่งมีความสอดคล้องกับรายงานวิจัยขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ร่วมกับสหภาพยุโรป (EU) และกระทรวงแรงงานของประเทศไทย ปี พ.ศ.2561 เรื่อง “สิทธิจากเรือสู่ฝั่ง (Ship to Shore Rights)” เก็บรวบรวมข้อมูลแรงงานในภาคประมงและแปรรูปอาหารทะเล จำนวน 434 คน ซึ่งการศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีพัฒนาการในกรอบกฎหมายและการกำกับดูแลที่นำไปสู่การพัฒนาด้านบวก สถานการณ์แรงงานในไทยโดยรวมดีขึ้นในทุกด้าน เช่น มีการลงนามในสัญญาจ้าง แรงงานได้รับค่าจ้างที่สูงขึ้น มีสิทธิการทำร้ายร่างกายที่ลดลง และมีการใช้แรงงานเด็กเหลือเพียงร้อยละ 1 ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปมาตรการทางกฎหมายและการกำกับดูแลของไทย

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรายงานผลการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายแก้ไขปัญหาค้าประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและไร้การควบคุม การค้ามนุษย์และแรงงานบังคับ พ.ศ. 2559 ที่จัดทำโดยศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และศูนย์ยุโรปศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2559) ที่พบว่าสถานการณ์ด้านแรงงานภาคบังคับและการค้ามนุษย์ในกิจการทะเลได้รับการให้ความสำคัญตั้งแต่ประเทศไทยได้รับใบเหลืองจากสหภาพยุโรปเนื่องจากการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (IUU Fishing) และจากการที่ไทยถูกจัดอันดับในเรื่องความพยายามในการต่อต้านการค้ามนุษย์อยู่ที่ระดับต่ำสุดเป็นระดับ 3 ทั้งนี้ ซึ่งในช่วงภายหลังปี พ.ศ. 2558 ที่เห็นถึงความพยายามของทุกฝ่ายที่ต้องการขจัดปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น โดยภาครัฐมีออกกฎหมายและแก้ไขกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการประมงทะเล เพื่ออุดช่องโหว่และสร้างระบบการจ้างงานแรงงานที่มีความเป็นธรรมมากขึ้น มีการประกาศชัดเจน ห้ามจ้างงานแรงงานที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ในกิจประมง นอกจากนี้ภาครัฐร่วมกับ ILO จัดทำคู่มือเรื่องแรงงานนอกน่านน้ำโดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการ รวมทั้งในภาคของเอกชนมีการณรงค์ในผู้ประกอบการเรือเป็นสมาชิกสมาคมประมงแห่งใดแห่งหนึ่ง เพื่อการตรวจสอบเรือและรายชื่อลูกเรือ นอกจากนี้ภาครัฐยังมี การออก พ.ร.ก. ประมง พ.ศ.2558 ซึ่งมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการตรวจแรงงานก่อนออกจากท่าเทียบเรือ ควบคุมไปกับการตรวจเอกสารประจำตัว สัญญาจ้างและรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้แรงงานได้รับการจ้างที่เป็นธรรมไม่ผิดกฎหมาย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการสร้างตระหนักรู้ให้กับแรงงานในการดูแลสุขภาพพลอดภัยของตนเอง ในเรื่องของการใช้ซูชิฟซึ่งเป็นอุปกรณ์สำคัญสำหรับการทำงานบนเรือ เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดในระหว่างปฏิบัติหน้าที่บนเรือ
2. ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้ความรู้กับแรงงานต่างด้าวในเรื่องสุขอนามัยที่เหมาะสม เพื่อให้แรงงานต่างด้าวเรียนการดูแลสุขภาพอนามัยที่ดีของตนเอง

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

3. ภาครัฐควรมีการประชาสัมพันธ์นำเสนอภาพลักษณ์ใหม่ของแรงงานภาคประมงว่าไม่ได้มีความรุนแรง เพื่อให้แรงงานและเป็นอันตรายอย่างข่าวนำเสนอ และกฎหมายที่ให้การคุ้มครองดูแลที่ดี เพื่อดึงดูดให้แรงงานชาวไทยกลับเข้ามาทำงานในภาคประมงมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงแรงงาน.กรมการจัดหางาน. สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว (2560). การจ้างแรงงานต่างด้าวอย่างถูกกฎหมายภายใต้ MOU [แผ่นพับ]. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2561, จาก https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/alien_th/269692501ed548f3a16f8aabd44cea.pdf

คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 10/2558. 2558. การแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดรายงาน และไร้การควบคุม. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 132 ตอนพิเศษ 99 ง.

บริษัท เอ. แอนด์ มารีน (ไทย) จำกัด. 2559. ระบบติดตามเรือประมง VMS.สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2563, จาก <https://www.marinethai.net/vessel-monitoring-system-vms/>

ยุรพันธ์ ตามกาล อุไรวรรณ รุ่งไธัญ และศรีฐา อ่อนแก้ว. (2562). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ การศึกษาคุณภาพชีวิตและการทำงานของแรงงานข้ามชาติในอุตสาหกรรมประมงและต่อเนื่องในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันเสริมศึกษาและทรัพยากรมนุษยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วัลภา ทับสุวรรณ. (2559). การนำการค้ำมนุษย์ด้านแรงงานมาเป็นเงื่อนไขในการค้าระหว่างประเทศของ ประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีผลกระทบต่อกฎหมายไทย. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2563, จาก http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2016/TU_2016_5601032567_6308_5316.pdf

ศูนย์วิจัยเพื่ออุตสาหกรรมอาหาร. (2562). EU ปลดใบเหลือง IUU แก่ประมงไทย. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2563, จาก <http://fic.nfi.or.th/foodsectordatabankNews-detail.php?smid=1828>

ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ ศูนย์ยุโรปศึกษาแห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2559). รายงานผลการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายแก้ไขปัญหการทำประมงผิดกฎหมายขาดการรายงานและไร้การควบคุม การค้ำมนุษย์และแรงงานบังคับ พ.ศ. 2559. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เสาวณี จันทะพงษ์ เพรงเพรา สิงห์พงษ์ และกานต์ชนิด เลิศเพียรธรรม. (2561). กระแสการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติ: เข้าใจ เข้าถึง และเป็นธรรม. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2563, จาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_07Aug2018.aspx

สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2562). อนาคตของแรงงานประมงไทยภายในอนุสัญญาฉบับที่ 188 ว่าด้วยการทำงานในภาคประมง พ.ศ. 2550.สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2563, จาก <http://www.parliament.go.th/library>

องค์การแรงงานระหว่างประเทศ. (2561). สิทธิจากเรือผู้ฝั่ง ข้อค้นพบจากงานวิจัยข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแรงงานประมงและอาหารทะเลในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : องค์การแรงงานระหว่างประเทศประจำไทย กัมพูชา และสปป.ลาว.